

PÁLYÁM EMLÉKEZETE. ¹⁾

Zsolt. 71, 9. Ne vess el engemet az én vén-
ségemnek idején; mikor elfogy az én erőm,
ne hagyj el engemet.

Ma éppen negyven éve n. é. gy., éppen ebben az órában, s tán még a perczek is találának, hogy egy csekély ismeretű és tapasztalatlan ifju e város értelmisége és egy nagy gyülekezet előtt, melyet e kis templom alig birt befogadni, -- mondom, egy csekély ismeretű ifju a meghatottság és félelem remegései közt fellépett e szószékbe... Ha szabad e hasonlattal élnem, az ifju úgy volt akkor, mint Mózes, mikor amaz isteni küldetésre, Izrael népe megszabadítására vállalkozott, hogy kérte az Urat, az Istent: kérek uram, ne küldj engemet oda; mert nem vagyok ékesen szóló, e előtt sem voltam soha. De mint az említettem próféta végre is engedett az Ur felhívásának: úgy én is meghajoltam sorsom istenének végzete előtt; s erőtelenül bár, de mégis elfoglaltam hivatásomnak, melyen most is vagyok, e szent helyét. Ah, akkor képzelődéseim tudtak még bájalakokat festeni, s reményeim és ábrándjaim az ifjukor ama tündér világába soha nem látott alakokat és soha el nem ért czélt és boldogságot varázsoltak! Akkor, pályám kezdetén, igen természetes, nem azok a gondolatok foglalkoztattak, melyek most pályám és sirom szélén. Akkor szemeimben lehet, hogy megvolt a tűz, beszédem hangjai lehet, hogy birhattak némi kellemmel, de azóta szemeimből a tüzet eloltották a könnyek, azóta megvénült még a hangom is; a vén hangok pedig nem oly kedvesek a füleknek, mint az ifju hangok. Ma reszkető kézzel irom le a szavakat, miket elmondani akarok; s mint ti magatok megbiráljátok, most is egész valómban megilletődve, remegés nélkül nem tudom kibeszélni magamat.

¹⁾ Elmondattott Tordán az unitárius templomban 1885. február 8-án, a mikor a tordai unitárius szent ekklézsia nagyérdemű papjának papsága 40-ik évének betöltése alkalmából jubileumot rendezett. Szerk.

Engedjete meg nekem ezért n. é. gy.! Hisz bármennyire el-
lentmondásnak láttassék is magában: a gyengeségnek is van-
nak jogai; s tán várhatok is tőletek annyit, hogy a hol hibáz-
nám is, nem veszítek tőlem rossz neven, s a hol tévednék is, azt a
helyet a megbocsátás szelid kezeivel zárjátok el szemeitek előtt...
Én e pillanatban mind csak úgy vagyok, mint ama varázslánczczal
elbűvölt ember, ki helyzetéből szabadulni nem tud: az én lelkemet
is mind csak a múlt, mind csak a lefolyt időnek emlékezte
köti le...

És így lehetetlen, hogy lelkem előtt fel ne tűnjék az ekkori
gyülekezet képe; lehetetlen, hogy fel ne idézzem lelkem eleibe azo-
kat az embereket, kik engem akkor megtiszteltek és meghallgattak,
kik aztán nekem jóakaróim, jó barátaim lettek, kiknek házában nem-
csak mint pap, hanem mint barát és testvér mindig otthon voltam,
kikkel ettem a szeretet édes kenyerét, s ittam a barátság boldogító
italát... Azokból, kik akkor itt voltak, alig van már egy, kettő, vagy
mondjuk egy néhány; mert a rendes halandóságtól eltekintve, nehe-
zek voltak az idők, sulyosak a csapások, végzetesek a történetek;
akkori jobbaink csaknem mind, mind elhullanak. S nekem jutott az
a nehéz, az a szomorú kötelesség, hogy őket megsirassam és elte-
messem. Ma már egy más nemzedék, azoknak ivadécai között élek;
ma azok nagy részint hallgatóim is „kiket én kereszteltem, kik ke-
zeim alatt nevedtek, kikre szülőiktől mintha örökség gyanánt ma-
radott volna az irántam való szeretet!..

Tudom a költő szavait: Múlt és jövő nagy tenger egy
kebelnek. S én még is e kettőre gondolok. Oh mert 40 éves pá-
lyám annyi emlékeivel, örömeivel és keserveivel, a jövőnek pedig annyi
rémjeivel és rettentéseivel elég okot s bő anyagot szolgáltatnak a
gondolkodásra; már csak azért is, mert nem tagadhatjuk, hogy az
élet maga egy folytonos történet, melyet el kell vi-
selnünk, mint az író mondja, s nem tudjuk azt, hogy mely
oldalról csap le reánk a véletlen. Ott ama sötét ürbe, hova
annyi idő múltán, bevilágít emlékezetem szövétneke, ott látom a né-
pek és nemzetek nagy törekvéseit, roppant forradalmait, a trónok
roncsolékjait, a világ szabadítóit, a szabadság hőseit és vértanuit,
miként a szolgaság és elnyomatás bérenczeit és páriáit. Ama hul-
lámok között ott látom saját sorsomat is, mint egy értéktelen for-
gácsot; s lelkem ha előtudna varázsolni mindent, képzelmem ha bir-
na is bevilágítani ama nagy ürben minden szegletet, mégis szavaim
elégtelenek lennének, hogy kifejezhessem azokat, s lelketek elébe tár-

jam hazánk és nemzetünk viszontagságos életét, melynek vérrel áztatott földén jártam, rablánczait viseltem, könnyel bővített italából keserü szomjuságomat oly sok barátaim, annyi szerencsétlen honfitársaimmal enyhíteni óhajtottam; mig valahára derült egy jobb kor hajnala!..

Mint a római költő által festett szerencsétlen alak mindig viszatért ama torráshoz, melyben saját képébe belészeretett: én is mindig, mindig csak visszatérek multamhoz. Ha ma 40 éve, mikor itt beköszöntöttem, lelkem tusakodásai, szivem hánykódásai között vettem fel e szent helyen Jézus igáját, s akkor az volt beszédem alapja, szintén Jézus igéjéből indulva ki: eredj el fiam munkálkodjál, s azóta elvállalt tisztemnek, s elfogadott hivatalomnak szolgáltam — most, midőn látjátok, hogy a vénség fehér takarója borította el fejemet, az életküzdelem kimerítette lelkemet; s ti talán csak azért tiszteltek meg, mert már a bajnok ellankadott, s az agg harczost mégis éppen elvetni és elhanyagolni talán illetlen: nem tudtam rám illőbb helyet találni a bibliában, és sorsomat s aggodalmaimat jobban kifejező, kérésemet és imádkozással határos óhajtásomat kimondó ígét találni, minthogy esedezve kérjem Istenemet: ne vess el engemet az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engemet.

Éppen reám illenek a szent költő eme szavai, éppen mintha sorsomból s lelkem aggodalmaiból lennének ezek meritve; beválnának ezek siriratul is, ha valaki fejemhez valamikor egy fejfát állitana: ne vess el engemet az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engemet. Mert ha egy hosszú és küzdelmes utazásban; melynek nagyobb részét a vándor már megtette, s elhagyott már sok teret és völgyet, halmot és hegyet, elrongyolva bokrok és tüskék között kimászott már a tetőre, vérezve kövek és sziklák sértései miatt, melyek lábait felszaggatták, megáll és vissza és vissza nézz nem a megfutott, hanem a kinszenvedéssel megküzdött utjára, s csak ezután tekint le a völgybe, melynek alant sötét rengetege még előtte van, s még reá várakozik; — ha egy hiv munkás, mikor már a nap a delen jóval túl van, szintén megáll, s méregeti magában, mennyit végzett el a felvállalt munkából; — ha egy iparos szintugy számbaveszi miveit, miken dolgozott, vagy miket elkészített, hogy láthassa körülbelől mi az eredmény és mi haszna volt: igen természetes, n. é. gy. hogy most mikor az a gondviselő jó Isten engem ennyire eljuttatott, hogy már az élet delén egy jó darabbal túl vagyok, nézzek vissza e pontról

eddig küzdelmes pályámra, pillantsak be, ha lehetséges jövőm és sorsom rengetegébe; nézzem meg, mint munkás mennyit végeztem el az Isten által reám bízott s általam elvállalt munkából, s vegyem számba, mit vettem és mit miveltem, hogyha Jézus szerint nem sokára eljő az én éjszakám is, midőn nem munkálkodhatom, az én éjszakám is csendes legyen... Az én hivatásom a papság volt, tehát egy futó pillantást vetek papi pályámra. Ez lesz pályám emlékezte. Csak rövid időre kérem figyelmeteket.

Hogy az államokra mi a vallás és az államban mi a pap, eleget vitatták ezt a kérdést, s eleget is irtak és beszéltek erről; én ezt nem vitatom. Hogy azon a világtengeren, melyet emberiségnek neveznek, mi a pap, azt se fejtegetem; s hogy vajjon minden egyház templomában mi az a kis hely, melyet papi szószéknek nevezünk, s melyen én most is állok, ennek megítélését is reátok bízom n. é. gy.! De annyit bátorkodom kérdeni: vajjon nem hasonlít-e a szószék egy szigethez, melyen például egy bujdosó Ulysses sok hánykodásai után kikötött? Vajjon nem itt pihentem-e meg, s velem együtt sokszor sok fáradalmaink, küzdelmeink és szenvedéseink után nem itt pihentetek-e meg szeretett hallgatóim? Te tégy bizonysgot mellettem oh mindentudó Isten, hogy ama gyászos esztendőben, a leveretés és leigázás, a bebörtönöztetés és — és a kivégeztetések irtóztató idejében, vagy barátaim, szeretteim, véreim és kedveseim eltemetésekor könnyelt szemekkel hánszor rebegetem imámat e helyről, hol még szólni szabad volt, tehozzád: hozzád jövők, ha a balsors nyilat lövel szivembe, hozzád jövők, ha az öröm könnyeket rejt szemembe?!

Valamint a föld a naptól veszen világot és meleget, ugy a ker. papság is a Jézus tudományától, mint az összes kereszténység napjától kölcsönözi a világosságot és életet. Alig mondhatta volna szében valaha ember e földön ezt az igazságot, mint kimondotta egy író: hogy a vallás mive az, hogy a föld ne haragudjék az égre. S így a papság feladata oda munkálni, hogy az ember ne vesse el, s ne tagadja meg az ő Istenét.

Egy egész, sőt mondhatni roppant irodalom az, mit a papok büneiről irtak; de e bünökről csak azt jegyzem meg, hogy nagy részint fényesebb ruhákban s ékesebb öltönyök alatt követtettek el azok; s nem is feladatomban, s nem is akarok most foglalkozni azokkal. Hadd mondjanak itéletet és igazságot mások, kik nálamnál a világtörténelemben jártasabbak.

Én nem tudok, nem is ismerek, s nem is képzelek szebb viszonyt, mint a melyben én e tordai unitárius egyházzal, ennek híveivel, az én hallgatóimmal, az én jó barátaimmal voltam. Szinte azt mondhatom, ha szabad így szólanom, a mit Jézus mondott az ő tanítványainak: nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem mondalak az én barátimnak. Nekem az én híveim és hallgatóim barátaim voltak. Csak azokkal a fegyverekkel birtam, melyeket eltűr és elszivelhet a vallás, s mégis akárhányszor az ellenséggel szembeszállottam; szűkösen éltem, s mégis a közügyet lelkemen hordoztam, s azért szenvedtem és türtem s tehetségem szerint áldoztam. Igyekeztem megfejtetni a nagy feladatot, - bárha kevés sikerrel is - hogy magamnak is éljek, másnak is, s a köznek is szolgáljak. Nemcsak a világ és az emberek csalárdságaival, hanem a sátán gonoszságival is szembeszállottam. Hirdettem a békét, ámbár keblem vérzett a szenvedésektől, s szívem fellázadott olykor lelkem ellen. A sors végzetes keze olykor sorsomat összezúzta, s mégis igyekeztem másoknál az indulatok fergetegeit lecsillapítani. Illó távolságban voltam, de mikor szükség volt, megszórtam az örömet; a sirókkal pedig mindig együtt sirtam. Alant éltem, közel a föld édes melegéhez; de mikor kellett, felemelkedtem, s minden időben volt bátorságom hirdetni az iró amaz igazságát: a nemzetek üdve jog, szabadság, erény. Csekély erőt adott nekem az Isten, de igyekeztem, hogy hasznos eszköze legyek az ő gondviselésének. Győzelmet ígértem az igazságnak, s a halálnak halhatatlanságot hirdettem. Mikor a sirnál száz meg száz embertarsamtól és barátomtól elváltam, a sötét kétségbeesést a remény karjaira emeltem. S mikor a sirás könnyüi miatt látni is alig birtam, s lelkemet a veszteség fájdalma elborította, hogy szólni is alig tudtam, a viszontlátás boldog hitének szövétnekét gyujtottam meg. Igyekeztem a keblek minden sohajtását, a szemek minden könnyecskéjét a hit és az emberiség számára megmenteni. . . . És ha harczom nem mindig sikerült is, ha életpályám feladata nem mindig teljesült is, nem estem kétségbe, mint a nagy Pompejus, kiről írva van, hogy mikor a nagy és döntő csatát Pharsalusnál elvesztette, egy görög bölccsel beszélgetve, kétségbe vonta az istenek gondviselését. . . .

Beszédem kitételénél azt mondtam, hogy egy futó pillanatot vetek papi hivatalos pályámra; de eddig jutva, eszembe ötlött, hogy pályám emlékezete hiányos lenne, ha

elhallgatnám azt, hogy én tanár is voltam. Már ide jövetelemtől kezdve volt némi befolyásom ez iskolára. 1849-ben ennek az al-gymnasiumnak érdemes igazgatótanára, Darkó Mihály, az innen el-vonuló csapattal a zsidói fegyverletétel alkalmával betegen Zilahra menekült, ott érte a halál, ott lelte sirját is, ott pihennek a buj-dosó porai is. Engem a mondott 1849-ik év őszén megbízott az E. K. Tanács, hogy az iskolát, a mennyiben lehet, egy köztanító se-gédletével állítsam be, s a tanítást vezessem. Az elszórt ifjakkól és gyermekekből, a mit lehetett, összeszedvén, csekély kezdettel, de mégis megkezdődött az iskola. S én azóta mindig folytonosan tani-tottam ebben az intézetben. Több ízben, — ha jól emlékszem — öt ízben voltam igazgatótanár, s most is vallásközönségünk részéről megbizatva, mint rendes tanár ezt a kötelességet kedvvel és öröm-mel teljesitem.

Szerényen megvonulok, mikor látom a nagyobbak és tudósab-bak tudományát. Nekem azokból a talentumokból, melyeket Jézus példabeszédeiben emleget, a kisebbik összeg jutott csak; s elégnék tartom, ha azt a csekélységet, mivel engemet az én gazdám, az én mennyei Istenem megajándékozott, el nem vesztegettem; sőt tanít-ványaimat tekintve, kikre némi hatásom lehetett, én azt nyereség-gel adhatom vissza, mintha hallanám lelkemben már most is a nyugtatás ama szavait: Jól vagy on jó és hiv szolgám, hiv voltál a kevesen. Szent Pál azt jegyzi meg, hogy csak rés z-szerint vagy on bennünk az ismeret, s én ezt a keveset is, a mi nekem csak részszerint adatott, hiven megosztottam a templom és az iskola között, melyek együtt árasztják az emberi-ségre, a népek, nemzetek nagy összegére a világosságot és boldog-ságot, a műveltséget és üdvösséget. Ugy gondolom ezekből, hogy-ha egykor nevem az élők sorában nem leszen is, legalább a most élők emlékezetében megmarad; s mint a virágnak, ha levelei elhull-tak, illatja legalább egy perczig érezhető, nevem s emlékezetem legalább addig, mig siromat feldomborították, fenmarad; s aztán, mint a visszhang, megszűnik, elvész, elhal az idővel örökre...

Most, a mint multamra visszapillantottam, oh be szeretném leg-alább egy bepillantást vetni jövómre is; de ezt, valamint másnak sem, úgy nekem se engedi meg a bölcs Isten. Már maga Jézus a tu-dakozóknak azt mondja: Nem a ti dolgotok az időket tud-notok; mintha azt fejezné ki, hogy jobb az embernek, ha szemei be vannak kötve sorsának jövője előtt, hogy azt ne tudja és ne lás-

sa; mintha jobb volna, hogy az ember a sirig mind csak higgyjen várjon és reméljen. Egy olvasmányom egykor nagy benyomást tett lelkemre. Egy hittérítő egylet főnöke előtt megjelent egy a térítésre kibocsátandó ifju, hogy mielőtt a vadak és hitetlenek országába elindulna, őt az öreg pap áldaná meg. Az ifju pap letérdelt, az öreg tisztes pap őt meg is áldotta; de az ifju még mind tündődött, s kérdezte, hogy hátha ez és az a baj leszen, — ha a tengeren vihar, s a messze földön betegség, — a vadak és idegenek közt ilyen és amolyan kinzásra jut, mit cselekedjék. A szent öreg szemeit behunyta és nem felelt semmit, s ezzel akarta kifejezni, hogy az ember sorsának jövőjét bizza az Istenre. Jövők és sorsunk az Istennél van. Én is ennyi és ily küzdelmes pályám után azt kérdelem magamtól: hát ha szolgálni nem tudsz, mit csinálsz, hogy élsz meg, mert erőtlen napjaidra magadnak semmit megtakarítani, mivel hogy nem is igen volt miből, nem tudtál?! Behunyom én is szemeimet, jövőmet és sorsomat az Istenre bizom, s azt vallom Ábrahámmal: az Ur gondot visel! S bizva kérem az Istent a prófétával: Ne vess el engemet az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engemet...

Tordai tiszteletes anyaszentegyház! Kezd feledékenységbe menni ez a szép czimed: anyaekklézsia. Ezt a mi vallásközönségünkben, tudtom szerint, csak két ekklézsia birta: Kolozsvár és Torda; mind a kettő azért, mert kiváló jóltevője és pártfogója volt a templomnak és iskolának. A tordai ekklézsia is például, mikor már az erőszakos hatalom tőle mindent elvett, nemcsak templomot épített, hanem iskolát is, s annak a szegény iskolának szegény tanulóit élelmezte és tartotta. Ha a költő irhatta: Szívvéreden ezerszer váltád meg a hazát, rólad is el lehet mondani, hogy vallásodért és nevelőintézetedért sokszor és sokat áldoztál. Gyermekkoromban láttam több protestáns templomban, hogy egy madár a melléből kifolyó vérrel táplálja fiókáját. Szép kifejezése ez annak az eszmének, hogy a protestáns egyház életével és vagyonával tartja fenn az ő vallását, templomát és iskoláját.

Engemet az Isten ifjukoromban hozott közitekbe, s ennyi idő után, természetes, hogy meg is vénültem. Jut eszembe, hogy mikor e helyen beköszöntöttem, arra kértem akkor ezt az egyházat: hogy legyetek irántam bár félannyi szeretettel, a mennyit én barátaimtól az iskolából elhoztam. És úgy tapasztal-

tam, hogy ti engemet szerettetek, mert velem akárhányszor jót tettetek. Én pap lettem köztetek, s igyekeztem is, tehetségem szerint, ennek a kötelességnek eleget tenni; de ember is voltam, s mint embernek lehetek s voltak is hibáim, fogyatkozásaim, gyarlóságaim és tévedéseim; mindezeket elismerem és megvallom. De a mi lelkemnek egjobban esik, az, hogy soha senki hibámat fel nem hánytta, ellenem soha az egyház panaszt nem emelt, s kenyeremet a becsülés megédesítette, a tisztesség pedig, melylyel azt adták, megszentelte. Köztetek alapítottam meg családomat, itt nőttek fel s innen bocsátottam Isten után szárnyukra gyermekeimet, s ezt nagyrészt mind a szives szeretet csinálta, s az a jó indulat, melylyel nevemet és becsületedemet neveltétek. Ha egykor sirba teszték, bocsássatok le oda is azzal a gondolattal, hogy én hálás voltam . . . Én, ha a halálban is lehetne szeretni, ott is szeretnélek titeket! . . .

Ebben a városban mindazon vallásfelekezetek megvannak, melyek ma hazánkban törvényesen el vannak ismerve. Hibának tartanám, ha erről elfelejtkezném. Én a mily szépnek tartom kertjeinkben együtt a különböző virágokat, oly szépnek itélem a vallásos türelem e városában azt a 10 templomot, melynek mindenik papjával békében és barátságban éltem. Baráti jobbjomat nyujtom kedves szolgáltatásaim, éltem ez ünnepélyes pillanatában. Kérek, tartsatok meg baráti körökben. Hisz a szeretet tűrő, s végre is egy az Isten, a ki mindeneknek atyja!

Torda-Aranyosmegyének hazafi érdemekben s ezek mellett szívjóságban gazdag főispánja, fogadd halám és tisztelem adóját; ugyszintén egész tisztí kar, kik közt csekély személyem sokszor nem annyira hivatalos, mint baráti foglalkozással jelen volt, vegyétek e megemlékezést tőlem tiszteletül.

Nemes Torda városa, ennek érdemes polgármestere, tekintetes tanácsa, minden előljárója, minden rendű közönsége! Én köztetek sokszor hallottam magamról, hogy én nemcsak az unitáriusoknak vagyok papja, hanem mindeneké. Ez, ha lehet valami büszkeségem, bizonynyal a legnagyobb kitüntetésem. Én an. yi jó emberemet és jó barátomat tisztelem a más vallásuak között, hogy ezek száma az én hiveimet bizonynyal felülmulja. Legyen az a haza, melynek fiai vagytok, nagy és szabad, legyen az a hely, hol éltek, szép és boldog. Legyetek ti is boldogok. Legyetek nagy és boldog családok, szabad és boldog nemzet!

Vallásközönségünk főpásztora, kedves püspököm! Köszönöm, hogy érettem ide fáradtál, hogy jelenléteddel fényt adj ez ünnepevénynek. Van valami és lenni kell valami egyébnek a köteles tiszteleten kívül, a mi az ember érdemét kedvesebbé és becsesebbé teszi. S drágább lehet egy hajszál, vagy egy kis emlékpénz, mely csak rézből van, de azért keblünkön viselünk, annál az aranypénznél, melyet a kalmárok csak üzletül használnak. Köszönöm, hogy eljöttél.

Végre, ha ember dolga lehet a megáldás, megáldalak titeket te szent gyülekezet, n. é. k.; megáldalak titeket ti szent falak, melyek közt annyszor rebegtem hálát az Istennek; — megáldalak titeket templom és iskola, hogy bennetek a világ végeig hirdettesék az igaz tudomány, a Jézus örökké maradandó beszéde! Amen.

KÖNYÖRGÉS.

(b. e.)

Örökké való nagy Isten, népek és nemzetek Istene! Végtelen szereteted és meghálálhatatlan kegyelmed érzetével borulunk le előtted, midőn szolgáladdal felgyültünk e szent helyre, hogy imádjunk tégedet és hálákat adjunk szent nevednek!

Végtelen hatalmad dicsősége ragyog ott fenn a magas egeken, hol a napnak hajlékot szereztél az égnek sátorában, és a csillagoknak pályáját kimérted; örök szereteted oltárain áldoznak itt alatt e földön minden gyermekeid és teremtményeid, kiknek hazát és menedéket mutattál. Tiéd a menny és annak dicsősége, melynek fényében az angyalok imádnak; tiéd a föld és annak teljessége, melyen mindenütt oltáraid vannak, s az emberek és minden teremtmények milliói tégedet dicsőítenek.

Oh Isten! mily végtelen szeretet és jóság vagy! ezt látjuk a világok és teremtmények életéből, ezt olvassuk a te szolgálaid, a te papjaid, a te prófétáid és a te szent fiad beszédének szavaiból. Ezt hallgatjuk az angyalnak és a féregnek szájából, az égnek dördüléséből, a lágyszellőnek néma suttagásából. Atyánk! te gondviselő szeretet és kimondhatatlan jóság vagy, ez vagyon felírva a tengerek sima tükrére, a szárazföld minden göröngyére és porszemére!

Léted bizonyosságait, nagyságod dolgait, bölcseséged jeleit látják szemeink a népek és nemzetek életében, a te igédnek hatalmában, a vallás és egyház viszontagságos történeteiben. Szereteted és kegyel-

med zálogait és kezeseit a családok sorsában, egyeseknek pedig örömeiben és szomorúságában, szerencséjében és viszontagságaiban . . .

Im Atyánk, most is a te szolgálóddal azért imádkozunk együtt, mert te egyesekhez is jó és kegyelmes voltál. Azért adunk hálát neked, hogy valamint egykor a te szolgálódat, kit követeddé választottál, ama folyón egy gyékény darabon megmentetted: úgy a te szolgálódat és minket annyi veszély, annyi pusztulás, s az ellenség annyi ármányai, s az élet és világ annyi incselkedései és gonoszságai között megtartottál, s nekünk a hánykodások s az élethullámzások sok csapásai között menedéket és révpartot mutattál! . . .

Most is, midőn mindezekben imádkozunk, s mindezekért néked hálát adunk, arra kérünk tégedet, oh végtelen kegyelem! ne vond el erődet és megszentelő segédelmet; hogy ha esztendeink száma ne vekiadja s éltünk napja áldozóra száll, ne legyünk erőtelnek gyámol nélkül, s ha mi is megvénülünk, s a mi erőnk is elfogyatkozik, ne távozzál el tőlünk, ha megvénülünk, ne vess el Uram minket.

Szeress minket most is, ne távozzál el tőlünk ezután is. Ha sorsunk olyan lenne, mint a sötét éjszaka, gyujtsd meg hitünk világát, hogy se el ne tévelyedjünk, se kétségbe ne essünk, hogy a halált keressük. Fogd meg kezeinket, ha reszketnek, erősítsd sziveinket, ha a félelem és aggodalom miatt remegnek. Mutass fel szemünknek vénségükben bár egy boldog hazát, melyben a népek és nemzetek valahára kibékülnek. Áld és szenteld meg jó királyunkat, adj neki, az övéinek és az ő népének hosszú és boldog életet! Áld meg e várost, ennek minden fiát és leányait, — áldj meg itt minden templomot és minden gyülekezetet, — áld meg minden szolgatársainkat; — áld meg e gyülekezetet és e szent helyet, — s e helynek, a te templomodnak szolgálóját bocsásd el egykor ama hívő öreg szolgálódnak örömeivel, hogy boldog legyen: mert látták az ő szemei a te idvezítődet. Amen.

ALBERT JÁNOS.

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

XCIV.

A kolozsvári magyarok panasza a kolozsvári szászok ellen 1568-ban. ¹⁾

Az Colosvári biro, esküt polgároc, száz emberec magyaroc panaszolkodássoc, az szász nemzetség ellen, Coloswariac ellen.

1. Az régi fejedelmektől, kiváltképpen az boldog emléközetű Mátyás királytól, a két nemzetnek egyenlő birodalom adattatot az városnak birásában, ugyannyira, hogy egy esztendőben, mikor szász az biró, az másikban magyarnak kell lennie, és minden esztendőben az tanátsosak felének magyarnak és felének szászoknak kell lenniek, ugy annyira, hogy egyik az másik nemzetnél sem birodalommal, sem méltósággal, semmivel fejebb való, a mi ez közönséges birodalmat nézné, illetné, abba nem lehet, és egyik az másikát meg ne nyomorithassa.

De nem tугyuk minemü tekintetből az szász nemzetség az városon, több birodalmat, nagyobb méltóságot vött és kíván magának, és egy nehávképpen meg nyomoritotta s meg is akarja az magyart nyomoritani szabatságába és igasságába.

2. Az megyés templomot, melyet ennek előtte mind az két nemzet egy-aránt birt és élt, kiváltképpen az pápáss üdőbe, az szászok magoknak appropriálták, akarják is appropriálni és nem akarják, hogy abba magyar csak egyszer is prédicállyon, communicállyon, keresztelyen, és egyéb Isteni dícséreteket mivellyen, maga (noha) még az hozott változás után is magyar nyelven missét mondottak, az mikor szükség hozta prédicállottak is benne minden vállogatás nélkül, melyet ők semiképpen nem mivelhetnének, mert az magyar bíróságnak ellene vagyon, oka ez, mert az unio szerént az magyar birónak is egyenlő birodalmunak kell lenni az városon, nem kissebnek, azért miképpen hogy az szász akarja az templomot birni, az magyaroknak is azonképpen kell birni, mert nem kisseb az magyar bíróság az szász bíróságnál az privilegium szerént. —

Másodszer, mert az nagy templom az magyar koronához való jövedelemből építettett, előszer Sigmond király építettette, a mint mongyák, de Matiass király végezte volt el, az ország jövedelméből, mert az Colosvári szászoknak nem volt volna soha annyi értékök ő magvktól, hogy olyan templomot építhettek volna, azért az magyarok ellen maguknak nem vendikálhatták volna. —

¹⁾ Ez okmány egykoru német fordításban megjelent a „Deutsche Fundgruben“ I. köt. 95—105 l., (kiadta Gróf Kemény József Kolozsvár, 1839.) de magyar eredetije tudtra még eddig nem volt közölve.